

Erfgoed van wind en wolken De Pietendriesmolen

Knesselare

provincie
Oost-Vlaanderen

**erf
goed**
sprokkel

Molenaar Henri Taets aan het werk op de molen · foto Edgard Van de Castele

De vermoedelijk oudste afbeelding van de molen, op een figuratieve kaart uit 1651
Gent, Rijksarchief, T459-373

*De Pietendriesmolen draait opnieuw zoals in zijn glorie dagen!
De molen vertelt, zoals veel Vlaamse molens, het verhaal van zijn
directe omgeving, de lokale economie en landbouw, én van de zorg
voor dit erfgoed tot op vandaag. Met dat verhaal maak je in deze
Erfgoedsprokkel kennis.*

Het verhaal in het kort

Aan de rand van Knesselare, waar de dorpsgrenzen met Ussel en Aalter elkaar raken, staat een van de oudste houten staakmolens van Oost-Vlaanderen: de Pietendriesmolen. Zijn geschiedenis gaat terug tot 1563. Dan verschijnt hij voor het eerst in de archieven, als “Molen ter Pieten” of “Pietenmolen”. De molen hoorde toe aan het Land van de Woestijne, een grafelijk leengoed dat genoemd was naar het ruwe en onbewerkte, woeste land. Hij fungeerde als banmolen: wie binnen een straal van één mijl rond de molen woonde, was verplicht er zijn graan te laten malen.

Oorspronkelijk stond de molen op het uitgestrekte landbouwdomein Goed Ter Pieten, een naam die verwijst naar de zogenaamde ‘Pietenpalen’ of grenspalen. Later heette het ook Blauwgoed. Zijn ligging op de dries – een driehoekige publieke ruimte voor de dorpsbewoners – gaf hem mee zijn huidige naam: Pietendriesmolen. Voorbijgangers konden hem al in de 17de eeuw zien, zoals de kaarten van Sanderus bewijzen, en in 1664 werd in het *Landboek de Meroode* het kostenoverzicht voor de aanleg van de molenberg opgenomen. Dat ‘boek’ bevat historische kaarten en beschrijvingen in verband met de eigendommen van de familie.

De Hoeve 'Goed ter Pieten'

Graffiti met de namen of initialen van de molenaars

In de Franse tijd viel de molen tijdens een storm omver. In 1804 werd hij met recuperatiemateriaal opnieuw opgebouwd, in de vorm die we nu nog grotendeels kennen: een robuuste, iepenhouten staakmolen op een hoge molenwal, met een gesloten voet die als timmer- en werkplaats dienstdeed. In de loop van de 19de eeuw werd de molen intensief gebruikt, vooral nadat hij in 1880 was gekocht door Petrus Taets, waardoor hij in handen kwam van de molenaarsfamilie Taets – een naam die in de streek onlosmakelijk met de molen is verbonden.

Na het overlijden van de laatste molenaar, Henri Taets, viel de activiteit in 1965 stil. In 1968 werd de molen beschermd als monument en in 1974 nam de gemeente Knesselare hem over. Een eerste grote restauratie door molenmaker Mariman vond plaats tussen 1978 en 1983, waarna de wieken opnieuw konden draaien. Nieuwe herstellingen volgden in 2009 en 2013–2014, maar een storm bracht in 2016 opnieuw ernstige schade toe.

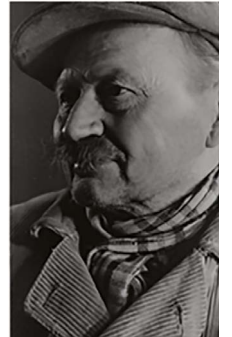
In 2024–2025 werd de Pietendriesmolen volledig gedemonteerd en grondig gerestaureerd, met de ambitie om hem opnieuw maalvaardig te maken. De molen keerde na deze ingrijpende werkzaamheden terug naar zijn historische plek op de Dries, klaar om weer uit te groeien tot een herkenningspunt in het landschap en een levend stuk erfgoed.

De laatste molenaar: Henri Taets

De geschiedenis van de Pietendriesmolen is niet compleet zonder Henri Taets (1881–1965), de man die er zijn leven lang werkte en voor velen het gezicht van de molen is gebleven.

De familie Taets verwierf de molen in 1880, toen Petrus Taets – Henri's vader – hem aankocht. Na diens overlijden in 1920 kwam het eigendom in handen van zijn weduwe, en vanaf 1922 stond de molen officieel op naam van zoon Henri. Hij bleef malen tot op 83-jarige leeftijd, als laatste molenaar-eigenaar van de Pietendriesmolen. Henri Taets werkte in een tijd waarin het traditionele molenaarsambacht onder druk kwam te staan door de opkomst van moderne maaltechnieken. Toch bleef hij, vaak in z'n eentje en in wisselende omstandigheden, de molen draaiende houden. De molen werd in de volksmond ook 'Toatse Meuln' genoemd, een bijnaam die hij aan Henri's familienaam te danken heeft. De familie woont nog steeds in een naburig landbouwbedrijf.

Toen Henri Taets in 1965 overleed, kwam er een einde aan de lange actieve molenaarsgeschiedenis op de Dries. Zijn overlijden betekende ook het stilvallen van de molen, die pas na de gemeentelijke overname in 1974 een nieuw leven kreeg na een grondige restauratie. Tot op vandaag blijft Henri's naam verbonden met het erfgoed-project rond de Pietendriesmolen en wordt hij in de streek herinnerd als de man die meer dan vier decennia het ritme van de wieken bepaalde.

Henri Taets · foto Edgard Van de Castelee

De molen in 1975
Foto Hooft

De gerestaureerde molen in zijn omgeving

Portret van een molenbouwer

“Ik was een jaar of zes toen ik in 1983 voor het eerst op de Pietendriesmolen kwam met mijn vader,” vertelt molenrestaurateur Kris Wieme. Vader Roland was toen al in de weer op de site in Knesselare. Samen restaureerden ze als Molenbouw Wieme uit Machelen (Zulte) tal van molens in Vlaanderen. Roland overleed in 2020. Momenteel zijn er nog twee bedrijven in ons land die dit beroep uitoefenen. Kris: “Ik weet niet hoe het in de toekomst verder moet. Dit is niet iets wat je als bedrijf zomaar kunt opstarten. Er zijn geen twee gelijke molens en je leert dit vak door molen na molen, stap per stap, nieuwe inzichten op te doen met kleine herstellingen en zo langzaam te groeien. Na tien jaar begon ik het te kunnen. Ik was altijd op weg met mijn vader. Hij was aannemer en het begon allemaal met het demonteren van mechanische maalderijen. Door enkele vriendschappen met molenaars groeide bij hem de interesse in wind- en watermolens en nam ons vakmanschap toe. Zo is ons bedrijf geworden wat het nu is.”

Sleet op het draaipunt

“De mensen van de gemeente hadden gehoopt om door een grondig onderhoud, wat een molen bijna voortdurend nodig heeft, de Pietendriesmolen opnieuw op punt te krijgen. Maar dat is anders uitgedraaid. Kern van de zaak was de sleet op het draaipunt, bovenaan op de centrale molenstaak, waar de hele constructie op beweegt. Dat zijn twee metalen schijven die normaal over elkaar moeten glijden. Door een samenloop van omstandigheden hadden de twee zich aan elkaar vastgehecht. Hierdoor werd het een draaipunt van metaal op hout, dat zich door de jaren heen een schuine weg baande in de houten brasem. Zo kwam de molen alsmaar schuiner te staan en kon het niet verder.

Demontage van de molen
foto Patrick Goossens

De molenstaak wordt
opgetakeld voor vervoer
naar het atelier
foto Patrick Goossens

Daarom werd de aanvraag voor een onderhoud een stevig dossier met een grondige restauratie. De hele bovenbouw moest van de staak worden gehaald. Een geluk bij een ongeluk, want zo zijn we in staat geweest om de Pietendriesmolen van a tot z op punt te zetten.” Letterlijk. “Zo garanderen we de maalvaardigheid voor de toekomst,” voegt Kris er nog aan toe.

DIE EERSTE MAALBEURTEN na de restauratie: zalig!

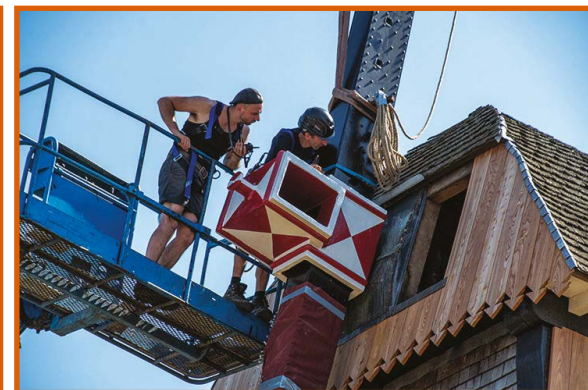
Kris Wieme

Eeuwenoud

“De Pietendriesmolen is een typisch Oost-Vlaamse staakmolen, zonder balkon,” zegt Kris Wieme. (Nvdr: een balkon is een ‘omloop’ rond de molen, waardoor de molenaar bij de wieken kan.) “Ik vind hem gigantisch authentiek en hij bevat ook nog heel veel originele onderdelen die ver teruggaan in de tijd. De trap naar de meelzolder bijvoorbeeld is eeuwenoud. Dat is interessant. We hebben de bovenbouw op de grond gezet, de trap eraf gehaald en vervangen door een nieuwe. We hebben ook de wieken hersteld en, iets wat heel zichtbaar is, de beplanking rondom vernieuwd. Afbreken was geen sinecure en is altijd een risico. Hoewel er in de literatuur weinig geweten is over het aantal doden dat hier in het verre verleden moet bij gevallen zijn, vraag ik me toch soms af hoe onze voorouders dit, zonder de kranen die we nu hebben en eigenlijk louter door het fysiek ‘opkrikken’ van dit gevaarte, tot een goed einde brachten.”

Herplaatsen van de
gerestaureerde molenkas -
foto Patrick Goossens

Bevestiging van de metalen wieken
foto Patrick Goossens

De gerestaureerde staak

De principes – hoe molens zijn opgebouwd, draaien en werken – zijn nog dezelfde. “En toch is elke molen anders,” geeft Kris mee. “Herstellingen, verbouwingen uit het verleden, een andere visie van de plaatselijke smid ... Alles was afhankelijk van de noden van de molenaar en de grondstoffen die lokaal voorhanden waren. Dat maakt het zo boeiend. Een leuke vondst in het onderste gebouw is hier de draaibank die met de voeten wordt bediend. Zo hield de laatste molenaar Henri Taets de molen in leven tot 1965.” Nu zit er opnieuw leven in. Na de restauratie zal Mola het malen in handen nemen, maar als er eenmaal een groep vrijwilligers tot stand is gekomen die de molen gaat runnen, is de Pietendriesmolen opnieuw voor decennia vertrokken.

“Als jonge mensen belangstelling hebben voor de molencursus en ‘gebeten’ worden, zoals mijn vader en ik, kunnen we verder met ons molenerfgoed in Vlaanderen. Dat is cruciaal. Een molen moet nu eenmaal malen. Restaureren voor het uitzicht, dat interesseert mij niet. Het steenkoppel moet maalvaardig zijn! Voor mij als hersteller zijn de eerste maalbeurten, die je bij wijze van proef doet, de meest zalige momenten. Daar kan ik echt euforisch van worden, na tien maanden hard labeur. Een molen herstellen heeft iets van een moeilijke puzzel oplossen. Daarom was deze periode, en eigenlijk heel mijn geschiedenis met de Pietendriesmolen, bijzonder verrijkend. Ik heb echt het gevoel dat ik met deze molen mee gegroeid ben. Ik ben ook heel dankbaar dat de gemeente Aalter altijd heel betrokken was en mee heeft nagedacht om dit toffe project te doen slagen.”

Het molenmechanisme

De omgeving van de Pietendriesmolen,
zoals weergegeven op de Ferrariskaart van 1771-'78,
Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België

Een staak van olm

Olmehout, ook wel 'iep' genoemd, stond bekend als 'de eik van de arme man'. Deze houtsoort was overvloedig aanwezig in Vlaanderen, maar is nu nog moeilijk te vinden en wordt stilaan 'de eik voor de rijke man'. Olm genoot in de molenmakerij eeuwenlang de voorkeur voor het maken van gebogen onderdelen. Omdat het uitzonderlijk taai en schokbestendig is, ontstaan er weinig tot geen droogtebarsten. Bovendien was het hout goedkoop. "Dat in dit geval de staak van olmenhout is, komt vermoedelijk door een samenloop van omstandigheden," vertelt molenbouwer Kris Wieme. "Je moet weten dat een molen, althans de staande constructie, in de loop van de geschiedenis werd gebouwd met vers hout dat in de regio beschikbaar was". Dit zijn de grote balken (staak, steenbalk, middenlijst...) die als vers hout veel beter bewerkbaar waren (zeker toen met handgereedschap) en waarvan de droogtijden oplopen tot meer dan twintig jaar. Vandaar dat een molenconstructie voortdurend met spieën moet worden bijgewerkt.

De maalconstructie daarentegen (wielen, steenkisten, meelpijpen) moest net wel uit droog hout te worden vervaardigd. Deze onderdelen zijn dan ook kleiner, waardoor ze sneller beschikbaar zijn.

"Een staak in olm, dat is écht uitzonderlijk," vervolgt Kris Wieme zijn verhaal. "Ik ken geen andere molen in Vlaanderen met een olmen staak. Mijn theorie luidt dat er bij de herbouw van de molen eind 18de eeuw geen traditionele en degelijke eiken staak voorhanden was, maar dat er een heel geschikte olm in de buurt stond om een staak van te maken. Het was toen al uitzonderlijk dat je een olm vond met die sectie, die breedte en hoogte." (Nvdr: in de staak van olm, die uit de oude molen is gerecupereerd, staat de inscriptie 'P. Hertschap, 1782'.)

Door de opeenvolgende golven van de olmenziekte die in Vlaanderen hard toesloeg vanaf de jaren 1920 en vooral opnieuw in de warme zomers van 1975–1976, is de olm bijna uit het landschap verdwenen. Oorzaak is de agressieve schimmel *Ophiostoma ulmi*, die wordt verspreid door de iepenspintkever. Wanneer een boom geïnfecteerd wordt, verstopten de houtvaten, wat leidt tot een snelle verwelking van de boom en sterfte. In de ergste gevallen gaat zo'n boom binnen één seizoen dood. Hoewel er intussen resistente iepenrassen worden gekweekt, zijn in Vlaanderen gezonde oude iepen vandaag de dag een zeldzaamheid. Ook deze recente geschiedenis geeft aan de Pietendriesmolen een bijzonder 'kantje'.

Molenbouw Roland & Kris Wieme

Het bedrijf Molenbouw Wieme Roland & Kris ligt op de grens van de gemeente Zulte met de stad Deinze. Niet ver van Petegem, maar toch nog in Machelen. De familie baat al acht generaties lang een landbouwbedrijf uit wanneer grootvader Jules Wieme in 1947, net na de Tweede Wereldoorlog, zijn betongieterij opstart. Zoon Roland komt ook in het bedrijf, als metser en aannemer. Maar enkele vriendschappen en ook passie drijven Roland richting molenbouw. De rest is geschiedenis. Inmiddels is Molenbouw Wieme Roland & Kris in Vlaanderen een referentie als molenherstellers en -restaurateurs. “Een lange weg, langzaam maar zeker afgelegd,” vertelt huidig zaakvoerder Kris. “Al heel vroeg kwam mijn vader op de Pietendriesmolen in Knesselare vanwege zijn vriendschap met Marc Verheughe, een vrijwillige molenaar die toen in de weer was om de molen als monument opnieuw zijn staat van weleer terug te geven.” Maar de grote projecten die hen helemaal richting molenbouw en -herstelling brachten waren de Poelbergmolen in Tielt en de Knokmolen in Ruiselede. “Aan de Poelbergmolen hing maar één wiek meer. Toen heeft mijn vader alles in het werk gesteld om de stad Tielt ervan te overtuigen de molen te doen herleven. We hebben hem letterlijk opgetild. Dat waren de eerste echt grote werkzaamheden. Daarna, herinner ik me, is de Kasteelmolen van Schorisse in de Vlaamse Ardennen erbij gekomen. Momenteel zijn we actief in heel Vlaanderen en heeft het bedrijf vier werknemers. Het is een wereldje op zich, de molenwereld.”

De restaurateurs brachten hun naam aan op het binnenwerk, foto Patrick Goossens

Zo ontstonden gehuchten en dorpen met een dries, zoals we ze in Vlaanderen nog kennen. Andere voorbeelden in de regio zijn Doornzele, Wondelgem, Drieselken Merendree, Voorstraat Kaprijke ... Het woord dries verwijst naar ‘driehoek’, maar niet elke dries is driehoekig.

Blauwgoed, het vroegere Goed ter Pieten, draagt al minstens sinds 1771 die naam. De oude naam verwijst naar de zogenaamde ‘pietenpalen’, dat zijn grenspalen. Het goed ligt dan ook op de grens tussen Knesselare en Aalter. Blauwgoed verwijst naar een bloemrijke plantensoort: de wederik (*Lysimachia*), ook wel ‘blauwgoed’ genoemd. De hoeve was ooit een rentegoed van de heerlijkheid Wessegem. De woning heeft een zeer oude kern en is volgens een gevelsteen aangepast in 1722.

Dit is privédomein; gelieve het terrein niet te betreden.

Een bezoek aan de buurt, de Dries en het Goed

De Dries: met het woord ‘dries’ keren we terug naar de eerste nederzettingen in Vlaanderen. Op de iets hoger gelegen plekken naast zompige meersen kon het vee veilig de nacht doorbrengen. De toenmalige gemeenschappen sliepen rond de plek om hun vee te beschermen.

Vers gemalen graan wordt verzameld uit de trechter ...

... en neergelaten met een katrol

Hoe werkt een houten staakmolen?

15

Een houten staakmolen – zoals de Pietendriesmolen – is een van de oudste windmolentypes. Het bijzondere eraan is dat de hele molenkast – dat is het houten huis waarin zich de maalstenen en het mechanisme bevinden – in één stuk kan draaien. Dat doet de kast rond een enorme verticale houten paal: de staak. Bij de Pietendriesmolen is het hout van die staak olm.

Wanneer de wind verandert, moet de molen met zijn wieken naar de wind worden gedraaid: dat heet ‘kruien’. Bij een staakmolen doet de molenaar dat zelf: hij duwt met een lange houten boom (de staart) de volledige molen in de juiste richting. De onderbouw – de teerlingen of stenen/houten sokkels – blijft op zijn plek. Alleen het bovendeel beweegt.

Vooraan zitten de wieken, zeg maar het ‘zeil’ van de molen. Als de wind er goed op staat, beginnen die te draaien. De draaiende wieken zetten binnen een reeks houten tandwielen (kamwielen) in beweging. Dat systeem zorgt ervoor dat de draaiende beweging verticaal naar beneden wordt doorgegeven aan de maalstenen, twee zware schijven: een vaste steen (de ligger) en een draaiende steen (de looper). Tussen de twee maalstenen wordt het graan gemalen. De molenaar laat bovenaan langzaam graan in een trechter lopen, en door het schudden van de stenen valt dat precies goed tussen de maalranden. Het resultaat komt beneden als vers meel naar buiten.

Een staakmolen is volledig mechanisch: er komt geen elektriciteit of motor aan te pas, alleen windkracht, houten tandwielen, touwen en vakmanschap. Alles moet door de molenaar worden ingesteld: de richting van de molen, de snelheid van de wieken, de afstand tussen de maalstenen en de aanvoer van het graan.

Het lijkt simpel, maar het gaat hier om een knap stukje techniek. Een staakmolen is eigenlijk een mobiele machine op een vaste paal, die slim is gebouwd om de wind maximaal te benutten en tegelijk veilig te blijven werken. De technieken zijn eeuwenoud, maar het principe blijft verrassend doeltreffend.

Colofon

Uitgegeven door de deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen

Beleidsverantwoordelijke: David Coppens, gedeputeerde voor erfgoed
Directie Erfgoed & Erfgoedsites · dienst Erfgoed
Anneke Lippens, directeur
Jo Rombouts, diensthoofd
Serge Migom, redactie en coördinatie

Tekst: Bart Van Damme
Taalredactie: Patrick De Rynck
Fotografie: Stefan Dewickere, tenzij anders vermeld
Grafische vormgeving: Ann Huyghe, directie Erfgoed & Erfgoedsites
Druk: Albe De Coker · Antwerpen

D/2026/1933/8

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.
De uitgever heeft ernaar gestreefd de wettelijke voorschriften inzake copyright na te leven.
Eenieder die meent nog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich tot de uitgever te wenden.

Praktisch

Pietendriesmolen, Pietendries · 9910 Knesselare (Aalter)
De molen is steeds te bezoeken op de Vlaamse Molendag (april),
Open Monumentendag (september) en de Oost-Vlaamse Molendag (oktober).
De andere openingsdagen vind je op de website.

Meer info: www.aalter.be/pietendriesmolen

Erfgoedsprokkels: Oost-Vlaams erfgoed in de kijker
www.oost-vlaanderen.be/erfgoedsprokkels

